

3. Баюн К.Й. Експресивність як мовна та мовленнєва категорія. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна»*. 2015. Вип. 53. С. 25–28.
4. Дядюра Г.М., Колесник Д.М. Засоби експресивності в наукових текстах. *Мовознавчий вісник*. 2017. № 22–23. С. 164–172.
5. Ідзьо М.В. Мовні засоби експресивізації в текстах сучасних польських ЗМІ : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.03 «Слов'янські мови». Київ, 2016. 222 с.
6. Комиссаров В.Н. Теория перевода (лингвистические аспекты) : учебник для институтов и факультетов иностранных языков. Москва : Высшая школа, 1990. 253 с.
7. Пільгуй Н.М. Англomовний науковий агротехнічний дискурс: лінгвостилістичний та прагматичний аспекти : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 «Германські мови» / Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2014.
8. Пільгуй Н.М. Мовні засоби експресивності в наукових текстах аграрної тематики. *Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. Серія «Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов»*. 2010. Т. 896. С. 123–130.
9. Пильгуй Н.Н. Логическая экспрессивность как стилевая черта научного агротехнического дискурса. *Проблемы лингвистики и лингводидактики*. Белгород : БелГУ, 2014. № 2. С. 177–182.
10. Economic crisis : educational fragment of economical text URL: https://engtexts.ru/economic_crisis.php (дата звернення: 23.11.2021).
11. Klesman A. This may be the first exoplanet found orbiting three stars *Astronomy magazine*. Published on October 7, 2021. URL: <https://www.astronomy.com/news/2021/10/a-planet-with-three-suns> (дата звернення: 23.11.2021).
12. Knyvienė I., Girdzijauskas S., Moskaliova V. Market change using general investment theory. *Філософія в сучасному світі* : матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції, 20–21 листопада 2020 р. Київ, 2020. С. 51–54.
13. Page F. The next-generation Ford Ranger pick-up, which will feature hybrid power for the first time, will be revealed tomorrow morning (24 November) *Autocar website*. Published on 23 November 2021. URL: <https://www.autocar.co.uk/car-news/business/new-2022-ford-ranger-be-revealed-tomorrow-morning> (дата звернення: 23.11.2021).

УДК 811.111'255.4

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2021.20.2.17>

**СТРАТЕГІЇ ПЕРЕДАЧІ ОНІМІВ НА МАТЕРІАЛАХ УКРАЇНСЬКОГО
ТА РОСІЙСЬКОГО ПЕРЕКЛАДІВ РОМАНУ ДЖ.К. РОЛІНГ
«ГАРРІ ПОТТЕР І ОРДЕН ФЕНІКСА»**

**STRATEGIES OF ONYMS TRANSLATION
(BASED ON THE UKRAINIAN AND RUSSIAN TRANSLATIONS ANALYSIS
OF “HARRY POTTER AND THE ORDER OF THE PHOENIX” BY J.K. ROWLING**

Чебурахіна В.В.,
orcid.org/0000-0002-7764-597X
асистент кафедри англійської філології
Маріупольського державного університету

Стаття присвячена визначенню та порівнянню засобів передачі англomовних онімів (власних назв) в українському й російському перекладах книги Дж.К. Ролінг «Harry Potter and the Order of the Phoenix» (український переклад – Віктор Морозов, російський переклад – Марія Співак). У тексті дослідження наведено характеристику власних назв як лінгвістичного явища та короткий огляд поглядів лінгвістів на термінологічне визначення поняття і його ключові риси. Нами було відзначено важливість та специфіку онімів у творах художньої літератури, зокрема жанру фентезі, до якого і належить вищезгаданий твір, а також складності, з якими стикається перекладач, адже від цього залежить вибір техніки передачі онімів, а отже, й якість новостворених еквівалентів у текстах перекладів. Для цього було надано низку стратегій перекладу лексичних одиниць, до яких належать транскодування, калькування, описовий переклад, утворення перекладачем власного еквівалента. Оніми тексту оригіналу згруповані за такими ознаками: реальні/фантастичні імена та належність до певної семантичної групи. Під час аналізу автор дійшов висновку, що вибір перекладацької техніки залежить від типу словотвору та значення оніма в межах реальності художнього

твору. Так, якщо слова англійського походження, утворені словоскладанням, та їхня семантика легко прочитуються носіями мови оригіналу, ймовірніше, застосовуватиметься калькування; у разі високої експресивності оніма або складної структури слова, яку важко адекватно відтворити мовами перекладу, будуть використовуватися авторські/оказіональні новотвори; в ситуаціях, коли можна знехтувати передачею внутрішньої форми оніма або неможливо визначити його етимологію, в нагоді стають транскрибування, транслітерація та/або їх комбінація. Стосовно індивідуальних стилістичних особливостей перекладів було виявлено, що обидва перекладачі віртуозно використовують вищевказані техніки, однак В. Морозов частіше застосовує транскрибування, а М. Співак – транслітерацію; обидва перекладачі комбінують калькування й утворення власних еквівалентів, проте варіанти В. Морозова більш збалансовані за змістом та експресивністю, водночас еквіваленти М. Співака подекуди занадто емоційні та не мотивовані ані сюжетом, ані мовною специфікою.

Ключові слова: оніми, власні назви, безеквівалентні лексичні одиниці, художній переклад, Гаррі Поттер.

The article is devoted to the definition and comparison of means of translation of English onyms (proper names) in Ukrainian and Russian translations of the fifth book "Harry Potter and the Order of the Phoenix" by J.K. Rowling (Ukrainian translation completed by V. Morozov, Russian translation – by M. Spivak). The study provides a brief overview of the definitions and key features of proper names as a linguistic phenomenon. We have pointed out the peculiarities of onyms in belles-lettres texts, the fantasy genre in particular, which the above-mentioned text belongs to, as well as the difficulties faced by the translator, because it effects the choice of translation technique and, as a result – the quality of newly created equivalents. To do this, a number of translation strategies were introduced for such lexical items, e.g. transcoding, calque or loan translation, descriptive translation, the coinage of the translator's own equivalent. The onyms of the original text were grouped according to such characteristics as real/fantastic names and belonging to a certain semantic group. The research has come to the following conclusions: the choice of translation technique depends on the type of word-formation and the meaning of the onym within the reality of the literary text – so in cases of high expressiveness of the onym or complex word-structure, which is difficult to adequately reproduce in the languages of translation, translator's equivalents will be used; in situations where it is possible to neglect the internal form of the onym or it is impossible to determine its etymology, transcription, transliteration and/or a combination thereof is of great use. Regarding the individual stylistic features of translations, it was found that both translators skillfully use the above-mentioned techniques, but V. Morozov uses transcription more frequently, whilst M. Spivak makes use of transliteration; both translators combine calque/loan translation and the formation of their own equivalents, but Morozov's versions are more balanced in terms of content and expressiveness, while the Spivak's equivalents are sometimes too emotional and not motivated by either plot or linguistic specificity.

Key words: onyms, proper names, non-equivalent lexical units, literary translation, Harry Potter.

Постановка проблеми. Власні назви (далі – ВН) становлять чималу частину лексики будь-якої мови і своєрідно відображають певні історичні та культурні особливості країни, якій належать. Тому проблема адекватної передачі власних назв під час перекладу з іноземних мов залишається актуальною серед сучасних лінгвістів і перекладачів зокрема. Особливу складність викликають імена, що зустрічаються у художніх творах, де нерідко вони становлять один із головних засобів характеристики персонажів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методологічною основою дослідження стали праці вітчизняних (В.І. Карабан, М.В. Бережна) та російських перекладознавців (Д.І. Єрмолович, С. Влахов, С. Флорін, В.С. Виноградов). Зокрема, М.В. Бережна однією з перших проаналізувала український та російський переклади ономастичного серії книг про Гаррі Поттера.

Постановка завдання. У статті було здійснено спробу комплексного аналізу особливостей передачі з англійської українською (переклад В. Морозова) та російською (переклад М. Співак) мовами ВН твору Дж.К. Ролінг «Harry Potter and the Order of the Phoenix».

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких завдань:

– визначити особливості власних назв як лінгвістичного явища;

– охарактеризувати основні засоби передачі власних назв і проаналізувати випадки їх використання;

– виявити засоби передачі власних назв у перекладах вищезазначеного твору.

Виклад основного матеріалу. В сучасній лінгвістиці можна знайти чимало визначень ВН, які відрізняються одне від одного обсягом і змістовністю. Наприклад, дефініція з Енциклопедії української мови має досить стислий характер: «*Власні назви – індивідуальні найменування окремих одиничних об'єктів*» [1, с. 83].

Лінгвістичний енциклопедичний словник наводить більш широке визначення: «*Власна назва – це слово, словосполучення або речення, що служить для виокремлення позначеного ним об'єкта із низки подібних, таким чином індивідуалізуючи та ідентифікуючи цей об'єкт*» [2].

Найбільш повною можна вважати таку дефініцію: «*Власна назва – це універсальна функціонально-семантична категорія іменників, особливий тип словесних знаків, призначених для виокремлення та ідентифікації одиничних об'єктів, що виражають одиничні поняття і загальне уявлення про ці об'єкти в мові, мовленні та культурі*» [3, с. 74].

Серед вчених немає єдиної думки щодо наявності у ВН лексичного значення: одні наполягають на їхній незначущості, інші, навпаки, вка-

зують на існування значення у ВН, проте воно відрізняється від лексичного значення назв загальних: ВН має значення, тому що надається індивіду/предмету з метою його виокремлення серед інших, але це значення відоме лише тим, кого з ним ознайомили, або тим, кому відомо судження, що характеризує індивіда/предмет. З огляду на особливості ВН та їх відмінності від назв загальних погляди низки науковців сходяться на тому, що:

– ВН надається індивідуальному об'єкту, а не класу об'єктів (номінативність);

– названий об'єкт завжди виокремлений із маси подібних (диференціація).

З погляду практики перекладу всі лексичні одиниці поділяють на дві великі групи: еквівалентні (ті, що мають відповідники мовою перекладу) та безеквівалентні (ті, що таких відповідників не мають). Так, власні назви належать до останньої групи й їх розглядають як варіант міжмовного та міжкультурного запозичення [4, с. 14]. У ВН відсутнє яскраво виражене лексичне значення, отже, вони не потребують обов'язкового змістового перекладу (на відміну від назв загальних), тому до онімів можна застосовувати перекладацький прийом транскодування (передача фонетичної та/або графічної оболонки слова): укр. *Тарас* – англ. *Taras*.

З іншого боку, переклад ВН конче потрібен у творах художньої літератури, де вони нерідко становлять важливу частину образу героя. І в цьому випадку чимале значення відіграє семантика імен [5, с. 216]. Так, ім'я може характеризувати соціальну або/та національну приналежність персонажа, місцевий колорит, іноді передавати історичний фон тощо [6, с. 75]. Створюючи імена, автор орієнтується на прототипи, які існують в реальності, шукає загальноприйнятну формулу, за допомогою якої можна передати інформацію про персонажа.

Вкрай часто промовисті імена зустрічаються в літературних казках і творах жанру фентезі. Пов'язане це з тим, що, на відміну від інших жанрів, письменник жанру фентезі має більший простір для творчості і більшу свободу у створенні ВН, таким чином, він може використовувати прийоми, які неприпустимі у творах інших жанрів. Унаслідок цього перекладачеві доведеться звернутися до таких прийомів, як:

– транскодування (передача звукової та/або графічної оболонки слова вихідної мови засобами абетки мови перекладу) [7, с. 21];

– калькування (заміна частин, морфем чи слів одиниці оригіналу їх лексичними відповідниками

у мові перекладу). Перекладається кожен окремий компонент цілого, після чого всі вони механічно сполучаються без будь-яких перетворень і змін. Завдяки цьому зберігається денотативна і конотативна семантика оригінальних лексем [7, с. 25];

– описовий переклад (лексико-граматична трансформація, за якої лексична одиниця мови оригіналу замінюється словосполученням, що дає більш-менш повне пояснення цього значення мовою перекладу) [7, с. 36];

– створення власної лексичної одиниці – окаянізму (застосовується у випадках «екзотичності» власної назви мовою оригіналу, перекладацький новотвір дозволяє передати змістове та емоційне навантаження) [8, с. 127–128].

Як зазначає у своїй праці М.В. Бережна, ВН виконують у художніх творах не лише номінативну, але й характеристичну функцію, що зумовлює необхідність правильного сприйняття значення імені, а отже, і його вірну передачу. При цьому перекладач має не лише правильно відтворити ідеї автора, а й передати образність оригіналу не гірше за нього [9, с. 9]. Вибір перекладацької техніки залежить від того, як вдало вона збереже експресивність значення та унікальність форми; наскільки точно відтворить прагматичність та функції, які індивідуально-авторська одиниця виконує в тексті. Всі ці фактори мають свої наслідки, і свобода у виборі технік може як піти на користь розкриттю художнього світу, так і більше його заплутати.

Серія книжок Дж.К. Ролінг про хлопчика-чаклуна становить яскравий приклад жанру фентезі. В її творах фантастичні елементи тісно переплітаються з образами світу реального. Це проявляється не тільки в самому сюжеті, а й в іменах, якими авторка наділила людей, створінь, явища та предмети магічного світу. За таким принципом можна поділити всі ВН у книзі «*Harry Potter and the Order of the Phoenix*» [10] на дві нерівні групи: реальні, тобто ті, що існують в об'єктивній реальності, та фантастичні, окаяніально утворені за аналогією з реальними. Останні вимагають від перекладача доперекладацького аналізу для розшифровки інформації, закодованої в імені [9, с. 10].

Отже, до першої групи можна віднести антропоніми, серед яких ми виокремлюємо **імена головних героїв**: *Harry Potter, Hermione Granger, Ron Weasley, the Weasleys, the Dursleys*; **імена другорядних персонажів**: *Mrs. Figg, Fortescue, Madam Edgecombe, Mary Dorkins, Marge, Malcolm*; **астрономіми**: *Jupiter, Uranus, Orion, Io*; **топоніми**: *London, Dijon, Wimbledon, Egypt, Sweden, Clapham, Privet*

Drive, Laburnum Park; **назви свят**: *Christmas, St. Valentine's Day*.

Важливо зазначити, що частина антропонімів також не є однорідною, серед них виокремлюють **імена грецького та латинського походження**. До яскравих прикладів можна віднести вчителів школи Гогвартс: *Albus, Minerva, Sybill, Severus*; імена негативних персонажів: *Bellatrix, Narcissa, Lucius, Augustus*.

Група, що включає в себе фантастичні ВН, найбільша через велику кількість авторських новотворів. У межах цієї групи можна виокремити:

1) **антропоніми**: *Hagrid, Severus Snape, Gilderoy Lockhart, Voldemort, Rita Skeeter*;

2) **назви магічних артефактів**: *Spellotape, Deflagration Deluxe, Mirror of Erised, Butterbeer*;

3) **назви закладів, підприємств та їхніх філій**: *St. Mungo's Hospital for Magical Maladies and Injuries, Purge & Dowse Ltd., Zonko's Wizarding Joke Shop, Durmstrang, Hogwarts School of Witchcraft and Wizardry, Hufflepuff, Gryffindor, Ravenclaw, Slytherin*;

4) **зооніми**: *Boggart, Basilisk, Murtlap, Hippogriff, Demiguise*;

5) **прізвиська та клички тварин**: *Kreacher, Grawp, Crookshanks, Ripper, Buckbeak*;

6) **назви шкільних предметів**: *Charmwork, Legilimency, Occlumency, Arithmancy, Transfiguration*;

7) **топоніми**: *the Thief's Downfall, the Room of Requirement*.

Як бачимо, оніми художнього світу – емоційно забарвлені, утворені за незвичними словотвірними паттернами, а тому потребують від перекладачів неабиякої креативності. Аналіз перекладів почнемо з групи **антропонімів**, яка є однією з найчисленніших у творі (табл. 1).

Дуже вирізняється російський переклад М. Співак [11]. Так, *Dumbledore, Fudge, Dudley* в її перекладі транслітеруються, тобто передаються як *Думбльдор, Фудж* та *Дудлі*, водночас в українському [12] перекладі ці імена траскрибовані – *Дамблдор, Фадж* та *Дадлі*. За передачі імен

Hagrid, Quirrell, Rita Skeeter, Dolores Umbridge використовуються елементи описового перекладу – *Оґрид, Страунс, Рита Вример, Долорес Кхембридж*, водночас в українському варіанті застосували транскрибування: *Гетрід, Квірел, Рита Скітер, Долорес Амбридж*.

Якщо проаналізувати принцип, за яким перекладачка дала саме такі варіанти, то можна дійти висновку, що за основу були взяті певні риси характеру або зовнішності персонажів. Наприклад, ім'я *Оґрид* апелює до великого зросту та певної незграбності персонажа, професор *Страунс* – натяк на боягузтво вчителя та його слабку волю, *Рита Вример* – найпромовистіше ім'я, бо належить репортерці, що склала не одну байку про Гаррі та його оточення, прізвище *Кхембридж* чи не найкраще підходить його володарці – викладачка дуже полюбляла кхекати, аби привернути до себе увагу.

Проте у низці випадків обидва перекладачі використовують одні й ті ж засоби передачі ВН. Наприклад, імена *Hermione* і *Harry* в усіх перекладах передаються за допомогою транслітерації як *Герміона/Гермиона* і *Гаррі/Гарри*, а не за допомогою транскрипції.

Нерідко траплялися випадки використання калькування, особливо під час передачі **евфемізмів** (*the Dark Lord* – *Черний Лорд/Темний Лорд*; *You-Know-Who* – *Сам-Знаєшь-Кто/Відомо-Хто*), магічних **топонімів** (*the Chamber of Secrets* – *Тайная комната/Таємна кімната*; *the Death Chamber* – *Зал Смерти/Зала Смерті*; *the Triwizard maze* – *Тремудрий лабиринт/Тричаклунський лабиринт*) Транскрибування також знайшло своє місце серед перекладів твору, проте слід звернути увагу, що ступінь фонетичної близькості в кожному варіанті різний. Наприклад, варіанти прізвища викладачки *McGonagall* виглядають таким чином – *Макгонаголл* (пер. М. Співак)/*Маконетел* (пер. В. Морозова) [11; 12].

Як не дивно, найбільше розбіжностей у передачі власної назви відбувається з іменем *Severus*

Таблиця 1

Аналіз перекладів групи антропонімів у творі

Оригінал	Укр. переклад [12]	Рос. переклад [11]
<i>Dumbledore</i>	<i>Дамблдор</i>	<i>Думбльдор</i>
<i>Fudge</i>	<i>Фадж</i>	<i>Фудж</i>
<i>Dudley</i>	<i>Дадлі</i>	<i>Дудлі</i>
<i>Hagrid</i>	<i>Гетрід</i>	<i>Оґрид</i>
<i>Severus Snape</i>	Северус Снейп	Злодеус Злей
<i>Gilderoy Lockhart</i>	Гілдерой Локарт	<i>Сверкарольд Чаруальд</i>
<i>Quirrell</i>	<i>Квірел</i>	<i>Страунс</i>
<i>Rita Skeeter</i>	<i>Рита Скітер</i>	<i>Рита Вример</i>

Snape. Для англомовного читача воно несе додаткову інформацію, оскільки *Severus* – очевидна конотація до слів *severe* «суворий», «жорсткий». Англійське дієслово *to snap* означає «критикувати, звинувачувати». Ім'я і прізвище цього персонажа в англійській версії яскраво свідчать про його нестерпний характер. Проте остаточно вважати цього персонажа негативним ні читачі, ні перекладачі до виходу останньої книжки не могли. Тому в українському перекладі ім'я було просто транскрибовано.

Але в російському перекладі з ВН відбулися певні трансформації. В перекладі М. Співак ім'я було передане як *Злодеус Злей*, що надає однозначно негативну конотацію. На нашу думку, такий вибір М. Співак був необачним, бо зовсім не відповідає внутрішній сутності персонажа. Проте слід відзначити її спробу відтворити алітерацію ВН оригіналу: *Severus Snape* – *Злодеус Злей* [11].

На противагу наведемо вдалий приклад тієї ж М. Співак у перекладі імені *Gilderoy Lockhart*. Цей персонаж – один із вчителів магічної школи, який викладав захист від темних мистецтв. Єдине, чим він був зайнятий, це самомилуванням та нескінченними розповідями про вигадані подвиги. Якщо проаналізувати його ім'я, можна виокремити такі слова: *gild* – золотити; *lock* – локон; *hart* – молодий олень. У перекладі М. Співак він – *Сверкарольд Чаруальд* [11]. Фонетично дуже нагадує ім'я іншого літературного героя – Чайльда Гарольда. Але більше нічого персонажа твору Ролінг із ним не пов'я-

зує – Чаруальд до свого ганебного викриття був відомий книжками про власні подвиги, а найбільшими його фанатками були жінки та дівчата. Цей ореол таємничості навколо нього, безсумнівно, привертав їхню увагу та очаровував. Тому можна сказати, що саме ця риса й була покладена перекладачкою у варіант ВН.

У наступній за чисельністю групі – **магічних артефактів** – домінуючими трансформаціями виявилися калькування та утворення перекладачами власних оказіональних одиниць (табл. 2). Особливу експресивність та яскравість виражено в назвах продукції братів Візлі, Фреда та Джорджа. У назвах винаходів привертає увагу той факт, що кожне слово починається з однієї літери і перекладачі намагалися ці каламбури зберегти.

Для **назв закладів, підприємств та їхніх філій** характерним типом словотвору є аналогія, яка найчастіше передається через калькування, оскільки ці назви не несуть подвійних смислів і переважно дублюють установи світу реального (табл. 3).

У випадку з назвами факультетів школи магії Гогвортс український перекладач вирішив обійтися відтворенням графічно-фонетичної форми слів оригіналу. В російськомовному варіанті М. Співак застосовує ті ж техніки, за винятком *Hufflepuff* – *Хуффльпуфф* та *Ravenclaw* – *Вранзор* (у першому випадку повністю відтворюється графічна форма слова й ігнорується звуковий складник; у другому – створено авторську лексичну одиницю).

Таблиця 2

Аналіз перекладів групи магічних артефактів у творі

Оригінал	Укр. переклад [12]	Рос. переклад [11]
<i>Howler</i>	<i>реву́н</i>	<i>вопиллер</i>
<i>Weasleys' Wildfire Whiz-bangs</i>	«Візлівські Вибухові Вогні»	«Улетная убойба Уизли»
<i>Weasleys' Wizard Wheezes</i>	«Відьмацькі витівки Візлів»	«Удивительные ультрафокусы Уизли»
<i>Remembrall</i>	<i>нагадайка</i>	<i>вспомнивсэль</i>

Таблиця 3

Аналіз перекладів групи назв закладів, підприємств та їхніх філій

Оригінал	Укр. переклад [12]	Рос. переклад [11]
<i>Auror Headquarters</i>	<i>штаб-квартира аврорів</i>	<i>штаб-квартира авроров</i>
<i>Department of Magical Accident and Catastrophies</i>	<i>Відділ магічних нещасних випадків і катастроф</i>	<i>Департамент волшебных происшествий и катастроф</i>
<i>Headquarters of the Order of the Phoenix</i>	<i>штаб-квартира Ордену Фенікса</i>	<i>штаб-квартира Ордена Феникса</i>
<i>Ravenclaw</i>	<i>Рейвенклов</i>	<i>Вранзор</i>
<i>Gryffindor</i>	<i>Грифіндор</i>	<i>Гриффиндор</i>
<i>Hufflepuff</i>	<i>Гафелтаф</i>	<i>Хуффльпуфф</i>
<i>Slytherin</i>	<i>Слизерин</i>	<i>Слизерин</i>

Аналіз перекладів групи зоонімів у творі

Оригінал	Укр. переклад [12]	Рос. переклад [11]
<i>Niffler</i>	<i>ніфлер</i>	<i>нюхль</i>
<i>Crumple-Horned Snorkacks</i>	<i>зім'яторогі хрочачі</i>	<i>складкорогие стеклопы</i>
<i>Blast-Ended Skrewts</i>	<i>вибухозаді скрути</i>	<i>взрывастые драклы</i>
<i>Fizzing Whizzbee</i>	<i>свистобджілка</i>	<i>шипучая шмелька</i>
<i>Crookshanks</i>	<i>Криволапик</i>	<i>Косолапус</i>

Аналіз перекладів групи назв навчальних дисциплін та екзаменів

Оригінал	Укр. переклад [12]	Рос. переклад [11]
<i>Magical Law</i>	<i>магічне право (калькування)</i>	<i>волшебное право</i>
<i>Herbology</i>	<i>гербологія (транскодування)</i>	<i>гербология</i>
<i>Occlumency</i>	<i>блокологія (калькування+транскодування)</i>	<i>окклюменция</i>
<i>Potions</i>	<i>заняття з настоек (описовий переклад)</i>	<i>зельеделеие</i>
<i>Ancient Runes</i>	<i>заняття зі стародавніх рун</i>	<i>древние руны (калькування)</i>

У групі **зоонімів** відмінність в передачі авторських новотворів не менш різюча (табл. 4).

Певна частина ВН має незрозуміле походження, спроби знайти підказку в їх описах ні до чого не призвели. Ймовірно, що перекладачі так само стикнулися з проблемою незрозумілої етимології цих істот і в результаті відтворили їхню графічно-фонетичну оболонку. Більшість слів із цієї групи утворена словоскладанням, що дозволило передати їх кількома перекладацькими трансформаціями, а саме калькуванням, транскрибуванням або їхньою комбінацією. Проте якщо В. Морозов частіше використовує саме калькування, М. Співак комбінує його з власними новотворами, що особливо помітно в перекладах тварин: *Crumple-Horned Snorkacks* – *складкорогие стеклопы* та *Blast-Ended Skrewts* – *взрывастые драклы*.

Назви навчальних дисциплін та екзаменів утворювалися й передавалися досить різноманітно – обидва перекладачі користувалися схожим набором технік: калькуванням, транскодуванням, описовим перекладом (табл. 5).

Група **прізвиськ** доволі скромна за кількістю лексичних одиниць, які утворені словоскладанням. Для цих ВН перекладачі застосовували калькування: *You-Know-Who* – *Відомо-Хто/Сам-Знаєшь-Кто*; *He-Who-Must-Not-Be-Named* – *Той-Кого-Не-Можна-Називати/Том-Кто-Не-Должен-Быть-Помянут*. Щодо ВН, які були утворені словоскороченням, підходи до перекладу відрізняються. Якщо В. Морозов частіше використовує калькування і транскрибування, то М. Співак надає екстраекспресивні еквіваленти, що не завжди вмотивовані сюжетом або значущістю персонажа: *Mad-Eye Moody* – *Дикозор Муди/*

Шизоглаз Хмури; *Mary Dorkins* – *Мері Доркінз/Мэри Ахинейс*; *Willy Widdershins* – *Віллі Відершин/Уилли Уздесуйерс*; *Buckbeak* – *Бакбик/Конькур*.

Висновки. Проаналізувавши випадки застосування вищезазначених перекладацьких технік у перекладах книги «Harry Potter and the Order of the Phoenix», нами було виявлено певні тенденції: калькування виявилось найбільш продуктивною перекладацькою технікою, особливо якщо онім англійського походження був утворений словоскладанням і має чітку семантику; графіко-фонетичне відтворення слів стає в нагоді за протилежної ситуації – коли у ВН оригіналу невідома етимологія або внутрішня форма слова не настільки важлива, це нефантастичне ім'я; в разі високої експресивності ВН оригіналу або неможливості зберегти її структуру адекватним буде використання перекладацького новотвору, який мінімізує втрати з усіх фронтів: збереже стилістику, семантику, образність тощо.

Якщо коментувати відмінності перекладів, то з технічної точки зору вони не значні, а ключові розбіжності перебувають в експресивній площині. Так, обидва перекладачі віртуозно використовують вищевказані техніки, проте В. Морозов частіше застосовує транскрибування, а М. Співак – транслітерацію; обидва перекладачі комбінують калькування й утворення власних еквівалентів, проте варіанти В. Морозова більш збалансовані за змістом та експресивністю, водночас еквіваленти М. Співак подекуди занадто емоційні та часом інфантильні, що ніяк не пояснюється важливістю персонажа або лінгвістичною специфікою імені. Подальші перспективи досліджень лежать в площині стилістичного аналізу ВН Дж.К. Ролінг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Українська мова : енциклопедія / ред.: В.М. Русанівський, О.О. Тараненко, М.П. Зяблюк. Київ : Українська енциклопедія, 2000. 752 с.
2. Ярцева В.Н. Лингвистический энциклопедический словарь. *Tapemark*. URL: <http://www.tapemark.narod.ru/les/index.html> (дата звернення: 08.12.2021 р.).
3. Чебурахіна В.В. Засоби передачі онімів (на матеріалі твору Дж.К. Ролінг «Harry Potter and the Order of the Phoenix») : збірник наукових праць ЛОГОС. 2020. Т. 2. С. 74–77. URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/logos/article/view/875/895> (дата звернення: 09.12.2021 р.).
4. Ермолович Д.И. Имена собственные на стыке языков и культур. Москва : Р. Валент, 2001. 200 с.
5. Влахов С., Флорин С. Непереваемое в переводе. Москва : Международные отношения, 2002. 340 с.
6. Капкова С.Ю. Перевод личных имен и реалий в произведении Дж. Роулинг «Гарри Поттер и Тайная комната». *Вестник ВГУ. Серия: «Лингвистика и межкультурная коммуникация»*. 2004. № 1. С. 75–79.
7. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця : Нова книга, 2004. 576 с.
8. Виноградов В.С. Введение в переводоведение (общие и лексические вопросы). Москва : Издательство института общего среднего образования РАО, 2001. 224 с.
9. Бережна М.В. Ономастикон романів Дж.К. Ролінг циклу «Гаррі Поттер» в українському та російському перекладах : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.16. Київ, 2009. 22 с.
10. Rowling J.K. *Harry Potter and the Order of the Phoenix*. London : Bloomsbury Publishing, 2003. 771 p.
11. Роулинг Дж.К. Гарри Поттер и Орден Феникса / пер. М. Спивак. Москва : Махаон, 2015. 896 с.
12. Ролінг Дж.К. Гарри Поттер і Орден Фенікса. Київ : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2005. 816 с.